❒ Иман

БАЛА ХАКЫ

Рамил хәзрәт ЮНЫС

«Ханнан бала олы, баладан аңа олы» дигән мәкальнең каян килеп чыкканын беләсезме? Элек заманнарда бер солтан, киек жанвар аулап, сараена кайтырга кичкә кала һәм авыл читендәге йортка кунарга керә. Юлаучыны кадерләп каршы алалар, иң яхшы урын-җирне җәеп бирәләр, кыскасы, хан кайда да хан инде дип, бу солтан хуҗалардан бик канәгать кала. Менә берзаман төндән боларның яшь балалары елап уяна. Йорт эчендә күпме халык бар, һәрбарчасы теге сабыйның көен көйләп йөгерешә, ханның барлыгын оныталар да хәтта. Тынычланып җиткәнче баланы кулдан-кулга гына йөртәләр, кадерле кунакны исләренә төшереп караучы да юк. Ә-ә, болай икән бу, дип уйлана солтан, мин үземне иң олы дәрәҗәдәге кеше дип белә идем моңарчы, алай түгел икән, миннән дә олы кешеләр бар икән дөньяда һәм ул - бишектәге сабый, дигән дә эченнән генә. Шыпырт кына бу өйдән чыгып сызган.

Динебездә бала хакы дигән зур төшенчә яши. Бала тугач та ата-ананың иң тәүге бурычы - аңа хәерле исем кушу. Чөнки исемнең эчке аңга тәэсире бара, шул исем белән дәшкән саен бала аның җисемен дә үзенә кабул итә. Моны аңлар өчен кечкенә генә бер мисал китереп үтим. Коръән аятьләренең шифалы булуын беләбез. Хәтта аның мәгънәсен аңламаган кешегә дә берәр дога йә аять укып өшкереп җибәрсәң, шифасы, һичшиксез була, димәк, тәэсире бар дигән сүз. Шуңа күрә балаларыгызга мәгънәсе ягыннан да, яңгырашы ягыннан да хәерле, матур исем кушсагыз, нур өстенә нур булыр. Ата-ана өстендәге беренче вазифа бу. Бала шул исем белән тормышта тәүге адымын атлый, шул исем белән Кыямәт көнендә Аллаһы Тәгалә аны Мәхшәр мәйданына дәшеп чыгарачак.

Икенче хак - әгәр ир бала икән, аны сөннәткә утыртыгыз. Бу гамәлнең сәламәтлек ягыннан файдасы зур булуын онытмагыз.

Өченчесе - балага гакыйка корбаны чалу. Мөмкин булса малайларга - ике, кызларга бер сарык чалу яхшы. Бу йола бала туып җиденче көнгә чыккач эшләнсә хәере күп булыр, әгәр җитди сәбәпләр килеп чыгып, бераз соңгарак калынса да, зыян юк. Әмма монда үтәлүе шиксез булган берничә шарт бар: бу корбанның сөяген чабарга ярамый, фәкать буыннан буынга чыгарып, ите пычак белән киселә. Шул иттән йә аш, йә пылау пешереп, барча туганнарны җыеп, гакыйка мәҗлесе үткәрелә. Аннан соң баланың чәчен алдырып, үлчәүдә үлчәтеп авырлыгын беләбез дә, шул микъдарда көмеш бәясеннән сәдака өләшәбез. Мисал өчен, чәч 10-15 грамм тәшкил итте ди. Көмешнең бер грамы фәлән сум тора. Шуны чәч авырлыгына тапкырлыйбыз да, килеп чыга ярлыларга таратасы сәдака бәясе. Кайберәүләр, нигә кирәк бу хәтле төгәллек, дип аптырар. Хикмәт шунда ки, беренче карашка бу йолалар кечкенә күренсә дә, баланың тормышында алар зур әһәмияткә ия: чәч алдыруны бөтен тәртибе белән үтәү баланың баш мие эшчәнлеге сәламәт булуын тәэмин итә. Монысы да бала хакы, әти-әни аны үтәргә бурычлы.

Әлбәттә, ата-ана алдында торган иң зур бурыч - баланы тәрбияләү. Бу бик четерекле, җаваплы эш. Сер түгел, күп кеше баланың матди ягын кайгыртуны гына зур эшкә саный. Фатир, машина сатып алып бирдем, рәхмәтең шулмы дип, юлдан язган улын йә кызын сүгүчеләрне еш очратабыз бүген. Болар - кызганыч, чын тәрбиянең асылын аңламаучылар. Гасыр башында яшәгән күренекле педагог, дин белгече Закир кадыйри, әгәр кеше үз тормышын алып барырлык дәрәҗәдә акча эшли алмый икән, димәк, ул яхшы тәрбия алмаган, дип яза. Матди-лектән тыш, рухи тәрбия дигән төшенчәне дә онытып җибәрмик! Менә монысы инде зур гамәл, әти-әнидән күп сабырлык вә түземлек, гыйлем таләп итә. Әлбәттә, рухи тәрбия дигәндә дин сабакларын, гыйбадәтне күздә тотабыз. Әгәр ата-ана боларны үзе булдыра алмаса, баланы йә мәчет, йә мәдрәсәгә бирә. Кечкенәдән яхшы тәрбия алган бала әти-әнисен дә, башкаларны да куандырып яши. Ә менә тәрбиясезлекне дәвалар өчен миллионнар гына да җитмәскә мөмкин! Агачны сыгылмалы булганда бөгүең әйбәт, катып киткәч бу эшне бөтенләй дә башкара алмавың бар бит. Баланың төп холкы өч яшькә хәтле генә формалаша. Бу яшьтән соң инде аның асылын үзгәртеп булмаячак. Шушы чорга кадәр бала нинди мохиттә яшәгән, әти-әнисеннән нәрсәләр ишетеп, күреп, белеп үскән - барысының да бала аңына тәэсире, йогынтысы искиткеч зур, ул йомшак губка шикелле һәммәсен дә үзенә сендереп бара. 12 яшенә хәтле без баланың шәхес буларак тәрбияләнүенә азмы-күпме тәэсир итә алабыз, ә шулай да төп холыкның өч яшьтә үк формалашканын исебездән чыгармыйк. Коръәни Кәрим аналарга балаларын тулы ике ел имезүне хуп күрә. Әлбәттә, ана моны үзе башкара алмаса, сөт анасы табу да рөхсәт ителә. Бүген без күрәбез, телевидение рекламалары һәртөрле сөт катнашмаларын берсеннән берсе уздырып мактый. Яшь аналарның күбесе шуларга алдана да. Югыйсә, ана сөте бала өчен чиста һәм туклыклылыгы ягыннан бернигә алыштыргысыз ризык санала, аның иммун системасына файдасы зур, күкрәк сөте ашап үскән бала сирәгрәк авырый. Болардан тыш, күкрәк тәрбиясе ана белән бала арасын рухи якынайта. Димәк, җан азыгы да әле ул дисәк, һич хата булмас.

Пәйгамбәребез (с.г.в.) намазны җиде яшьтән өйрәтергә куша. 10 яшьтә инде ул фарыз була. Әгәр 12 яшькә җитеп, бала намазга басмаган икән, үгетләгәндә аңа сугу рөхсәт ителә. Әлбәттә, Шәригать кысаларыннан чыкмаган хәлдә. Яшерен - батырын түгел, бик күбебез иртәнге намазга баланы уятмый, йокысы туйсын, рәхәтләнеп йокласын дибез, һәм моның белән балага никадәр рухи зыян китерүебезне сизми дә калабыз. Бала, иртәнге намазны калдырып, ялкаулыкка өйрәнә, имани чыганакларын югалта, аның йөрәге тутыга. Иң дөресе: кызгану хисен җиңеп, үзебез белән бергә иртәнге намазны укыту. Йокысы туймый дип уйлау ул - хата. Аз йоклаган кебек тоелса да. баланың йокысы туя, баш эшчәнлеге күпкә яхшыра, мәктәптән дә әйбәт билгеләрне ешрак алып кайта башлар.

Бала алдындагы зур хакларның соңгысы - аны хәерле кешегә никахлау мәсьәләсе. Әмма моны шаулатып-гөрләтеп йөз кешелек, ә иң аянычы - аракылы туй мәҗлесе үткәрүгә генә кайтарып калдыручылар бик нык ялгыша! Яшь парларның уртак тормышы башлана гына әле, ә сез аларга шәраблы бокалларыгызны күтәреп, гарип балалар алып кайтуын, кияүнең әткәе иргә әйләнүен теләп, тостлар әйтәсез! Ни сөйли бу, без яшьләргә бары тик бәхет-шатлык, күп итеп балалар үстерүен теләп берне күтәреп куябыз бит, бер йотым аракыдан ни булган, дияргә ашыкмагыз әле. Исерткечнең тамчысы да кешедәге иманны 40 көн югалып торырга мәҗбүр итә. Шушы көн эчендә кәләш бәбигә узса, имансыз балага нигез салынды дигән сүз. Ул баланың тумыштан ук исерткечкә ихтыяҗлы булуы бик мөмкин. Тагы да аянычлысы - зәгыйфь балалар туа. Канга эләккән алкоголь ана карынындагы баланың нормаль үсешен тоткарлый. Һәм шушы фаҗигагә юл яручылар сез - кияү белән кәләшнең туганнары, дуслары, танышлары. Зәгыйфь акыллы балаларның әти-әнисе белән сөйләшкәнем булды. Бөтен дөньяга ләгънәт яудыра алар. Хәтта, әстәгъфирулла, Аллаһы Тәгаләгә дә тел тидерүдән тыелып калалмыйлар! Шундый бала биргәне өчен, язмышларын яманлыйлар. Түегызда аракы йә шәраб эчтегезме, дип сорасаң, мин генә мени, бөтенесе эчә бит, балалары да сау-сәламәт әнә, дип акланалар. Әмма Аллаһ психик халәтенә карап, кешеләргә сынауны төрлечә бирә, барыбызны да бертөрле сынамай.

Әгәр бүгенге дәвердә ныклыгыбызны тәмам югалтып, нәселебезне хәрам ризык вә исерткеч белән киссәк, бездән соң киләчәк буынга ни калыр? Илаһият белгечләре фикеренчә, өч буында әчкечелек булса, дүртенче буын үз-үзенә кул сала торганга әйләнә. Ә статистика мәгълүматларына караганда, соңгы елларда Рәсәйдә үз-үзен үтерүчеләр саны бермә-бер арткан! Иң аянычлысы шунда - алар арасында яшьләребез аеруча күп... Әйе, элекке буын кешесе күпкә сәламәтрәк тә, гомерлерәк тә булган. Моңа өстәп, аларның зирәклекләрен дә телгә алып үтәсем килә, һәр эшнең җаен белеп, әлкәннәр сүзенә колак салып, буыннар арасындагы бәйләнешне өзмичә яшәгәннәр. Уларын башлы-күзле иткәндә, булачак киленне җиде буынына тиклем тикшергәннәр. Бу күркәм гадәтне бүгенге көндә дә югалтмыйсы иде. Шәригатебездә бәхетле гаилә төзү өчен никахланучы егет белән кыз бер-берсенә алты билгеләмә буенча туры килергә тиеш дигән шарт яшәп килә. Боларның беренчесе: диннәре бертөрле булу. Икенчесе: диянәт, ягъни диннең торышы. Мисал өчен, егет намазлы, ә кыз әле укымый. Әгәр аның энергетикасы көчлерәк булса, ярты елдан егетнең дә намазын ташлавы мөмкин. Шуңа күрә кызның никахлашканчыга хәтле намазга басуын сабыр гына көтәргә кала. Берникадәр вакыттан соң ир белән хатынның холыклары.

(Дәвамы бар).

Өфелә намаҙ ваҡыты

Йомадиәл ахыр - Рәҗәб
2015 миләди йыл. 1436 һижри йыл.

Йомадиәл ахыр, Рәҗәб	Аҙна көндәре	Март, Апрель	Иртәнге намаҙ	Ҡояш сығыа	Өйлә нам.	Икен. нам.	Аҡшам.	Йәстү намаҙы
1	Шәмбе	21	5.49	7.19	13.30	17.58	19.28	20.58
2	Йәкшәмбе	22	5.46	7.16	13.30	18.00	19.30	21.00
3	Дүшәмбе	23	5.44	7.14	13.30	18.02	19.32	21.02
4	Шишәмбе	24	5.41	7.11	13.30	18.04	19.34	21.04
5	Шаршамбы	25	5.39	7.09	13.30	18.06	19.36	21.06
6	Кесе йома	26	5.36	7.06	13.30	18.08	19.38	21.08
7	Йома	27	5.33	7.03	13.30	18.10	19.40	21.10
8	Шәмбе	28	5.31	7.01	13.30	18.12	19.42	21.12
9	Йәкшәмбе	29	5.28	6.58	13.30	18.14	19.44	21.14
10	Дүшәмбе	30	5.26	6.56	13.30	18.15	19.45	21.15
11	Шишәмбе	31	5.23	6.53	13.30	18.17	19.47	21.17
12	Шаршамбы	1	5.21	6.51	13.30	18.19	19.49	21.19
13	Кесе йома	2	5.18	6.48	13.30	18.21	19.51	21.21
14	Йома	3	5.16	6.46	13.30	18.23	19.53	21.23
15	Шәмбе	4	5.13	6.43	13.30	18.25	19.55	21.25
16	Йәкшәмбе	5	5.11	6.41	13.30	18.27	19.57	21.27
17	Дүшәмбе	6	5.08	6.38	13.30	18.29	19.59	21.29
18	Шишәмбе	7	5.06	6.36	13.30	18.31	20.01	21.31
19	Шаршамбы	8	5.03	6.33	13.30	18.33	20.03	21.33
20	Кесе йома	9	5.01	6.31	13.30	18.35	20.05	21.35
21	Йома	10	4.59	6.29	13.30	18.37	20.07	21.37
22	Шәмбе	11	4.56	6.26	13.30	18.38	20.08	21.38
23	Йәкшәмбе	12	4.54	6.24	13.30	18.40	20.10	21.40
24	Дүшәмбе	13	4.51	6.21	13.30	18.42	20.12	21.42
25	Шишәмбе	14	4.49	6.19	13.30	18.44	20.14	21.44
26	Шаршамбы	15	4.46	6.16	13.30	18.46	20.16	21.46
27	Кесе йома	16	4.44	6.14	13.30	18.48	20.18	21.48
28	Йома	17	4.42	6.12	13.30	18.50	20.20	21.50
29	Шәмбе	18	4.39	6.09	13.30	18.52	20.22	21.52
30	Йәкшәмбе	19	4.37	6.07	13.30	18.54	20.24	21.54